

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Віталій Миколайович ЗАГИКА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

В умовах сьогодення питання забезпечення національної безпеки України є найбільш нагальним та турбуючим, що вимагає проведення комплексних теоретичних досліджень за цим напрямом. Відповідно до ЗУ «Про Національну безпеку», національна безпека України - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1]. Втім, таке визначення є досить звуженим та не розкриває всю специфіку даного поняття. До прикладу, Г.О. Пономаренко пише, що національна безпека - це захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави від внутрішніх загроз, що забезпечується під час оперативно-службової діяльності органів (підрозділів) спеціального призначення, які входять до організаційної структури Служби безпеки і наділені у зв'язку з цим повноваженнями щодо застосування оперативно-розшукових методів і засобів з метою запобігання, виявлення та припинення злочинів та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють внутрішню загрозу життєво важливим інтересам України [2, с. 127]. О.С. Власюк вказує, що у широкому розумінні національна безпека України представляє собою спосіб самозбереження українського народу, який досяг рівня організації у формі незалежної держави. Цей спосіб уможливорює його вільне існування і саморозвиток, надійний захист від зовнішніх та внутрішніх загроз. У вузькому ж розумінні, зазначає науковець, національна безпека являє собою систему державно-правових і суспільних гарантій стабільності життєдіяльності та розвитку українського народу загалом та кожного громадянина зокрема, захист їхніх базових цінностей і законних інтересів, джерел духовного та матеріального розвитку від можливих реальних і потенційних, внутрішніх та зовнішніх загроз [3, с. 25]. Т. Ткачук наголошує, що національна безпека – складне за своєю структурою явище, яке включає умови і фактори захисту національних інтересів та процес використання ресурсів і можливостей суспільства для збереження, підтримання і вдосконалення цих умов і факторів. Вчений розглядає національну безпеку з позицій організаційно-структурного підходу – як систему, що характеризується подільністю, відкритістю, адаптивністю та наявністю структури, мети й пріоритетів оптимальної взаємодії елементів (об'єкти, рушійні сили (національні цінності, інтереси, цілі), сфери національної безпеки тощо), та з позицій функціонально-діяльнісного підходу – як динамічну й відкриту систему, що перебуває у тісному зв'язку із середовищем та потребами людини, суспільства й держави, а забезпечення національної безпеки орієнтується не лише на боротьбу із зовнішніми загрозами, але й, власне, на безпеку як важливу соціальну цінність [4, с.70, 72]. В. Антонов доводить, що

національна безпека України являє собою стан захищеності життєво важливих інтересів людини та громадянина, суспільства й держави, за якого забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання реальним і потенційним загрозам і нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам Української держави [5, с. 33]. В.А. Ліпкан характеризує поняття «національна безпека» вказує: по-перше, це системна властивість, яка характеризує здатність народів задовольняти, з мінімальною шкодою для базових цінностей теперішнього і прийдешніх поколінь, ті потреби, котрі необхідні для їх самозбереження, самовідтворення і самовдосконалення; по-друге, національна безпека – це безпека народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади. А відтак, підбиває підсумок зазначений вище науковець, національна безпека – це процес управління системою національної безпеки, за якого державними і недержавними інституціями гарантується прогресивний розвиток українських національних інтересів, джерел духовного і внутрішнього добробуту народу України, а також забезпечується ефективне функціонування системи національної безпеки України [6; 7, с.34].

Тож, проведений вище аналіз дає змогу дійти до висновку, що національна безпека - це стан захищеності держави її національних інтересів, прав та свобод суспільства в цілому, та кожної особи, зокрема, від будь-яких внутрішніх і зовнішніх загроз та посягань, який забезпечує стабільний розвиток країни, збереження її суверенітету, територіальної цілісності, конституційного ладу та реалізацію основних прав і свобод. Національна безпека охоплює широкий спектр сфер: політичну, економічну, воєнну, екологічну, інформаційну, соціальну тощо. Нажаль, в реаліях сьогодення саме воєнний аспект забезпечення національної безпеки є одним із ключових для України.

Особливостями категорії національна безпека є наступні: *по-перше*, носить комплексний характер, адже охоплює всі сфери функціонування держави; *по-друге*, є динамічною оскільки може змінюватись в залежності від зовнішніх та внутрішніх обставин; *по-третє*, переважно орієнтована на захист суверенітету, територіальної цілісності та незалежності; *по-четверте*, передбачає активну взаємодію різних інституцій: органів державної влади всіх рівнів, армії, правоохоронних структур, громадянського суспільства, тощо; *по-п'яте*, орієнтована не лише на реагування на загрози, а й на запобігання їх виникненню; *по-шосте*, реалізація великої кількості заходів забезпечення національної безпеки здійснюється через міжнародну взаємодію. З огляду на зазначене вище цілком справедливим буде констатувати, що національна безпека — це не лише оборона та захист від загроз, а й умова стабільного розвитку суспільства та держави.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України / Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/conv#Text>
2. Пономаренко Г. О. Управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави: адміністративно-правові засади: монографія. Харків: Видавець Вапнарчук Н. М., 2007. 448 с.

3. Власюк О. С. (2016). Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці. Київ: НІСД. 528 с.
4. Ткачук Т.Ю. Правове забезпечення інформаційної безпеки в умовах євроінтеграції України : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2019. 487 с.
5. Антонов В.О. Конституційно-правові засади національної безпеки України : монографія / наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ : ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
6. Ліпкан В.А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: монографія / Ліпкан В.А. К.: "Текст", 2003. 600 с.
7. Тарасенко К.В. Конституційно-правовий статус ради Національної безпеки і оборони України: дис... канд. юрид. наук: Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2009. 207 с.